

Könyvszemle

Popper Péter: *Peloni, avagy Pilátus testamentuma*, Türelem Háza Kiadó, Budapest, 1997

„–Ismered a nevét?

–Mi nem ejtjük ki a nevét, amíg nincs arról bizonyosságunk, hogy ő az igazi.

–Hát hogyan nevezitek, ha beszéltek róla?

–Peloni.

–Ez mit jelent?

–Azt jelenti, hogy »Az a bizonyos...«

A beszélgetés döntő ponthoz érkezett. Nagyot lélegeztem.

–Miért mondod el mindezt nekem, a hitetlen rómainak?

–Mert hatalom van a kezekben. És mert valóban hitetlen vagy, tehát nem félsz tőle. Így hát te vagy az egyetlen, aki elpusztíthatja, ha a legrosszabb bekövetkezik.

–A Messijacht? Te örült!

–Pelonit.”

Jézus életműve mellett egyetlen hiteles gondolkodó, szellemi tanító sem mehet el szó nélkül. A számtalan Jézus-életrajz olyan nagymértékben eltér egymástól, hogy gyakran az egyetlen minőségjelzőnek a szerző személye látszik. A Peloni esetében nemcsak a szerző korábban megjelent nagysikerű, belső átalakulást segítő könyvei jelentenek garanciát (A belső utak könyve, Az önmagába térő ösvény, Hogyan öljük meg magunkat, A pokol színei, Az Istenrel sakkozás kockázata stb.), hanem a szerző pszichológus professzor volta, többszöri indiai tartózkodása - amely hozzásegítette őt a keleti gondolkodás és vallási hagyományok tapasztalati úton való megismeréséhez -, és nem utolsósorban zsidó családból való származása. Nagyapja, nagybátyja és számos rokona rabbi volt, akik nagy hatást gyakoroltak rá ifjú éveiben. Zsidó szemmel nézve pedig Jézus valahogy „ismerősebb”. A keresztény teológia, de különösen a Jézus-kutatás amióta mérsékelni próbálja az évszázados antijudaista jellegét, azóta sokkal közelebb került Jézus megismeréséhez. A közelség persze még nagy távolságokat rejthet.

Ezek után inkább azt kérdezhetnénk, hogy miért váratott ilyen sokáig magára e könyv?

Jézusról újszerűt, de különösen olyat mondani, ami mélyen eléri az olvasót, már nagyon nehéz. A Professzor úrnak mégis sikerült. Tulajdonképpen regényt írt, amely arról szól, hogy egy művelt római úr miként élhette meg a golgotai történéseket, egyrészt idegenkedve szemlélve a latin műveltség néző-

pontjából barbár héber világot, másrészt, önmaga számára is érthetetlenül, vonzódva hozzá.

A nagy pszichológiai érzékenységgel megírt párbeszédetek azonban nemcsak Pilátust vezetik végig ezen a különös hangulatú világon, hanem minket is, akik már nem egy római latin műveltségével rendelkezünk, de egy sokkal nehezebben körülhatárolható valamilyennel mégis.

Popper Péter az egész Jézus-jelenség másfajta megvilágítását egy olyan alapgondolatra építi, amely Pilátus személyéhez kapcsolódik, aki Jézus keresztfájára a nevezetes INRI kezdőbetűket íratta. A római jog és szellem ismeretében kizárt, hogy egy provincia helytartója tréfálkozott vagy gúnyolódott volna egy általa hozott halálos ítélet áldozatával. A már Robert Graves-nél is előforduló alapfeltevés tehát a következő: nem kizárható, hogy a Róma elleni felkelésre készülő zelóta mozgalom – a Josephus Flavius által megörökített Zsidó Háborút megelőző évtizedekben –, valóban megpróbálkozott egy olyan személy színrelejtésével, aki mind a Dávid-Ház mind a Heródes-Ház részéről törvényes trónkövetelőnek számított. A könyv műfaji lehetőségeiből adódik az a meglepő feltételezés, hogy Jézus és Barabbás, a zelóták vezére, testvérek voltak, vagyis a Dávid-Házból származó Mária - akit a könyv tanúsága szerint Nagy Heródes középső fia ejtett teherbe - ikreknek adott életet. Elgondolkodtató, hogy Jézus magát az Atya Fiának nevezte, s Barabbást héberül Ben Abbásnak, azaz az Atya Fiának nevezték társai, ez pedig arameus nyelv-járás szerint Bar Abbas.

A fenti - nem teljesen kizárható - kiindulópontok sok ez idáig érthetetlen vagy félremagyarázott történetet világítanak meg. Csak néhány fontosabb ezek közül (a szerző maga határozza meg):

Érthető lenne, hogy Heródes tetrarcha miért végeztette ki fiát és miért rendelte el a betlehemi gyermekgyilkosságot. Magyarázatot adna József készsége, amivel vállalta az akkor már terhes Mária feleségként való törvényesítését.

József szegény ember volt. Egy egyiptomi emigráció megszervezése és finanszírozása nyilván meghaladta anyagi lehetőségeit, a zelóta mozgalom állhatott mögötte. Az Egyiptomból visszatérő Jézus azonban, aki akkorra már teológiailag magasan képzett, nem vállalta megváltó (Messiás) szerepét világpolitikai értelemben, hanem azt kizárólag egyházi-szellemi síkon értelmezte. Az őt támogatókból e csalódottság harsan fel később Pilátus: „Kit bocsássak szabadon, Jézust vagy Barnabást?” kérdésére adott válaszbán.

Jézus vallási-szellemi vezetőként való prófétikus fellépése viszont kiváltotta a szadduceus főpapság, később a farizeus rabbiság félelmét és dühét. Mégis Jézussal szemben nagyon sokáig szokatlan toleranciával viszonyultak. Még a kufárok kiűzésére sem reagáltak, holott a lévita örök ennél sokkal kisebb szentségtörésért is megkorbácsoltak, börtönbe hurcoltak bárkit is. Mindez azt mutatja, hogy fenntartották a lehetőségét annak, hogy Jézus akár a Messiás is lehet. Álláspontjuk hirtelen változott meg, egy máig sem tisztázott - és talán már soha nem tisztázható - esemény következtében. Ettől kezdve állították, hogy Belzebub erejével gyógyít. De azért még a Kis Sinhedrion ülésén is feltette a főpap a döbbenetes kérdést: „A Név szentségére kérek, mond meg nekem, hogy te vagy-e a Messiás?” Mivel végül is semmi kézzelfogható

vallási vétséget nem tudtak Jézusra bizonyítani, az ügynek politikai színezetet kellett adni, hisz egyedül a római helytartónak volt hatalma arra, hogy Jézust a halálba küldje vallási és nemzeti értékek meggyalázásának vádja nélkül.

S hol voltak mindvégig a tanítványok. Ha a tanítványok nem számítottak Jézus feltámadására, s még az asszonyok hírvitelét is kételkedéssel fogadták (még az evangéliumok mai formáiban is egyértelmű ez), akkor egyáltalán kinek tartották Jézust?

Ezek és hasonlóan fontos kérdések újragondolására ösztönzi a könyv az olvasót.

Könyvét a szerző egy fantáziaképnek nevezi, mert - ahogy állítja - az általa életre keltett figurák elkezdték élni saját életüket, s neki nem maradt más, minthogy leírja azt, amit „diktáltak”. Történetéhez tartozik, hogy a könyv írása közben, ott ahol Jézus először színre lépett, legalább egy évre elakadt, majd olyan tempóban kezdte a könyv megírni magát, hogy versenyt kellett futnia vele.

Természetesen ezek a figurák nagyon popperpéteresen írták meg történetüket, de ebben mindenképpen benne van a korabeli zsidó vallásos gondolkodásnak és a rendelkezésünkre álló történelmi adatoknak az alapos ismerete is, és a szerző semmit sem tételez fel a könyvében, ami az előbbieik által határolt lehetőségesség határán ne esne belül. Benne a Professzor kritikai alázattal emeli fel szavát a Második Templom idején lejátszódott misztikus dráma köré épült nyilvánvaló hamisítások és célzatos ferdítések ellen. Hogy az itt szereplő feltételezések mégis csak fantáziaképek?! A teljes igazságot Jézusról talán már sohasem tudhatjuk meg, ez fejeződik ki a könyvben is azáltal, hogy a római helytartóhoz a történetnek csak a legfontosabb töredékei jutottak el, s az azokat megörökítő testamentuma is csak hiányosan maradt ránk. Jézusról legalább kétszeresen töredékes az ismeretünk. A könyv sok feltételezése tehát támadható, túl merésznek tűnik, de a benne életre kelő Jézus alakja talán semmivel nincs távolabb attól a Jézustól, akit a „hálás” kereszténység a maga elképzeléseinek és vágyainak mértékére torzított magának.

De mielőtt bárki is sértve érezné magát, szívleljük meg a könyv hátlapján szereplő sorokat: „Minden hagyomány a hozzá kapcsolódó tévedések summája által marad fenn, másként nem lehet, ne is legyen, a tévedés ugyanis teremtő-alkotó elem, ez hozza létre a képet, a mítoszt és a minduntalan megújuló életet.”

CZIRE SZABOLCS

ELŐFIZETŐINK FIGYELMÉBE!

A Keresztény Magvető előfizetési díja belföldön 16 000 lej, melyet a lelkészi hivatal útján vagy közvetlenül az egyházi központban (Episcopia Unitariană, 3400 Cluj-Napoca, B-dul 21 Decembrie nr. 9) lehet befizetni.

Az előfizetési díj a nyugati országok részére évi 20 dollár.

Annual subscription from abroad \$ 20 (postage included) should be sent to the Unitarian Church Headquarters, B-dul 21 Decembrie nr. 9, 3400 Cluj-Napoca, Romania.



